

Else Jensen

E-mail: elje@privat.dk

GENERALDIREKTØREN

DR Byen

Emil Holms Kanal 20

DK-0999 København C

T +45 3520 3040

www.dr.dk

Maria Rørbye Rønn

D +45 3520 3040

24. august 2017

Kære Else Jensen

Du har den 5. juni 2017 klaget over Sundhedsmagasinet på DR 1, som blev sendt den 30. juli 2017. Efter at redaktionen afviste din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og udarbejdet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Generaldirektør

Kopi: Journalen

Jurachef Peter Skov

Etikchef Inger Bach

Redaktionschef Kirsten Marie Svendsen

Chefkonsulent Marianne Juul

Gennemgang af sagen.

Den 30. maj 2017 bragte Sundhedsmagasinet på DR1 et program om børnevaccinationer.

I programomtalen til udsendelsen stod: *"9 ud af 10 børn får MFR vaccinen mod mæslinger, fåresyge og røde hunde. Men der er også forældre, der vælger det fra pga. risikoen for bivirkninger. Men hvor stor er den risiko egentlig? Og hvorfor skal vi i det hele taget vaccineres?"*

Som én blandt flere kilder medvirkede bestyrelsesformand for foreningen Vaccinationsforum, Else Jensen. I programmet medvirkede endvidere et bestyrelsesmedlem i foreningen, Astrid Brandtberg, som case.

Klager er bestyrelsesformanden Else Jensen (EJ). Hun skriver den 5. juni 2017 på vegne af foreningen Vaccinationsforum med kritik af Sundhedsmagasinet program den 30. maj 2017, der drejede sig om vaccinationer.

Derefter følger en længere korrespondance med redaktionen dog uden enighed, og den 5. juli skriver klager til mig første gang. Jeg videresender klagen til besvarelse hos programmets redaktionschef Kirsten Marie Svendsen (KMS). Hun svarer klager, der imidlertid ikke er tilfreds. Den 2. august modtager jeg derfor den klage, som i denne afgørelse bliver behandlet. Det skal bemærkes, at klagen af 5. juli, som blev sendt videre til redaktionschefen, førte til, at DR bragte en rettelse den 20. juli på Dr.dk Fejl og Fakta under overskriften: *"Sundhedsmagasinet præciserer tal om mæslingedød"*.

Rettelsen får dog ikke klager til at opgive sin kritik. Den 2. august vender klager tilbage til mig. Hun skriver:

"VaccinationsForums (klagers stavemåde. red) klage var, at Sundhedsmagasinet generelt har forbrudt sig mod Danmarks Radios programetik vedrørende upartiskhed og kritisk journalistik. Som repræsentativt eksempel på dette fremhævede vi den ukritiske videreformidling af statistikker fra Statens Serum Institut (SSI).

VaccinationsForum specificerede yderligere, at den ukritiske videreformidling havde haft alvorlige konsekvenser såsom firefold overdrivelse af mæslingedødsraten i Danmark.

I sin afgørelse erkender Kirsten Marie Svendsen, at der forelå en sådan misinformation, og hun har taget skridt til at rette dette på hjemmesiden. Men samtidig afviser hun, at Sundhedsmagasinet har forbrudt sig mod programetikken, fordi hun synes samtlige medvirkende "kommer fint til orde" (sic)."

Partiskheden kan ikke udledes direkte af Else Jensens taletid eller mangel på samme i programmet, men ud af Sundhedsmagasinet beslutning om at underkende og ignorere bl.a. de analyser af tal og statistikker, som Else Jensen havde gjort tilgængelige for Sundhedsmagasinet researchere. Sundhedsmagasinet valgte i

stedet ukritisk at godtage SSI's "fakta", eksemplificeret af de vildledende statistikker.

Dette kan Kirsten Marie Svendsen ikke vurdere blot ved at se programmet, hvor problematikken slet ikke er nævnt. Som et minimum skal man gennemgå det oprindelige råmateriale inklusive interviews og korrespondance mellem Else Jensen og Sundhedsmagasinet's researchere for at kunne bedømme om Sundhedsmagasinet's journalister har forsømt at følge op på den givne information." Men der findes også en enklere måde. Gennem hele korrespondancen indrømmer Sundhedsmagasinet åbenlyst og uforbeholdent, at man ukritisk har godtaget SSI's statistikker som præsenteret af SSI. På intet tidspunkt benægtes dette. Og på intet tidspunkt benægter Sundhedsmagasinet, at Else Jensen og VaccinationsForum havde tilgængeliggjort kritiske analyser af SSI's statistikker. Disse analysers korrekthed og relevans er blevet rigeligt demonstreret ikke mindst ved Kirsten Marie Svendsens egen indrømmelse og officielle rettelse.

Kirsten Marie Svendsen benægter heller ikke, at SSI's statistikker blev godtaget ukritisk. Hendes svar er, at de var "relevante" for programmet. Det er VaccinationsForum enig i, men blot fordi noget er relevant, betyder det ikke, at man skal godtage det ukritisk.

VaccinationsForums analyser og kritik af det samme statistiske materiale var også i høj grad relevante for programmet, men de blev ignoreret. Bemærk, VaccinationsForums analyser blev ikke vejlet og fundet for lette af Sundhedsmagasinet's journalister, de blev ignoreret ud fra en forudfattet mening om, hvem der ligger inde med sandheden og derfor fortjener at blive taget i betragtning, og hvem der ikke gør.

Med et lidt slidt udtryk, så mener VaccinationsForum, at det er kognitiv dissonans, når Sundhedsmagasinet på den ene side kan indrømme, at de havde viderebragt vildledende materiale, og at VaccinationsForums analyse af samme materiale var retvisende, men samtidig hævde, at dette ikke var et resultat af ukritisk journalistik og uberettiget partiskhed. Hverken Sundhedsmagasinet eller Kirsten Marie Svendsen giver nogen anden forklaring på, hvordan en så elementær fejlformidling kunne være opstået. Der er ingen anden forklaring."

Denne klager er en opfølgning på det svar, som redaktionschef Kirsten Marie Svendsen i juli gav klager. Svarets hovedindhold er gengivet her:

"Jeg har nu læst hele den forudgående dialog og har genset programmet.

Du skriver, at Sundhedsmagasinet har forbrudt sig mod Danmarks Radios programetik på en række punkter, hvad angår fairness og upartiskhed. Jeg har netop

set programmet igennem igen og mener faktisk, at både Astrid Brattberg, der har valgt ikke lade sit barn vaccinere, forsker Gitte Thybo Pihl fra Kolding Sygehus og du som repræsentant for Vaccinationsforum kommer fint til orden, og får passende tid til at argumentere og forklare jeres standpunkt. Jeg mener således ikke, at der er tale om manglende fairness eller partiskhed i forbindelse med udsendelsen.

Herudover skriver du, at din hovedanke er brugen af statistik, der omhandler mæslingedød. Som redaktionen tidligere har gjort opmærksom på, så kom vores tal i programmet fra statistikker indhentet fra Statens Serum Institut. Disse tal var relevante, da de viser et estimat for den absolutte risiko for den enkelt komplikation blandt uvaccinerede og vaccinerede. Og dermed muliggør sammenligning af disse to.

I disse tal, hed dødsraten 0,1-0,4 ud af 1000. Det valgte redaktionen i programmet at omsætte til under 4 pr. 10.000. Jeg har nu kigget nærmere på de tal fra Statens Serum Institut, du nævner i din mail, der bygger på data fra Danmark fra 1960-1986 (indtil vaccinen blev indført i 1987). Her hedder det, som du påpeger, 1 ud af 12.114. Med disse tal fra Danmark in mente vil jeg give dig ret i, at det havde været mere retvisende at sige under 1 ud af 10.000. Vi har derfor lavet en præcisering på dr.dk, hvoraf det fremgår, at denne angivelse havde været mere retvisende. Du kan se artiklen her: <http://www.dr.dk/etik-og-rettelser/fejl-og-fakta/sundhedsmagasinet-praeciserer-tal-om-maeslingedod>

Tak igen for din henvendelse, og fordi du gjorde os opmærksom på dette forhold. Jeg beklager, at præciseringen først kommer på dette tidspunkt.”

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Klagers kritik kan opsummeres i følgende punkter:

1) DR har generelt forbrudt sig mod sin egen programetik i forhold til upartiskhed og kritisk journalistik. Sundhedsmagasinet viderefremmede ukritisk statistik fra Statens Serum Institut (SSI). Det betyder – ifølge klager – en overdrivelse af mæslingedød i Danmark i programmet.

2) Else Jensen kom ikke tilstrækkeligt til orde, men det er ikke et klagepunkt. Problemet for klager er nemlig ikke mængden af taletid, men at Sundhedsmagasinet – efter klagers opfattelse – underkender og ignorerer analyser og tal, som klager og Vaccinationsforum har fremlagt i researchfasen for Sundhedsmagasinet.

3) DR gjorde ikke brug af tal fra Vaccinationsforum, men valgte at godtage SSI-statistik.

Klager henviser i sin klage til, at DR ikke overholder sine egne etiske regler. Det drejer sig om at være fair, balanceret, kritisk og upartisk.

Hensigten med programmet var imidlertid ikke at lave en kritisk gennemgang af det datagrundlag, som stat, regering og offentlige myndigheder benytter i forhold til børnevaccinationsprogrammet. Hensigten var derimod – som det kommer til udtryk i programomtalen – at fremstille et program, der dels skildrer det vaccinationsprogram, som efterhånden dækker langt de fleste børn i Danmark, og dels afspejler de argumenter og holdninger, der findes hos den minoritet, der ikke ønsker, at deres børn bliver vaccineret. Det er helt afgørende for bedømmelsen af kritikken mod programmet, at hensigten med den journalistik, der er udført, bliver sat i den rette kontekst. En gennemgang af den omfattende korrespondance, som klager har haft med DR om programmet giver mig det indtryk, at klager grundlæggende ønsker, at DR havde interesseret sig for helt andre aspekter af vaccination, end den vinkel, som DRs redaktion valgte og derved opstår en grundlæggende uenighed.

Programmet lægger op til at undersøge, hvorfor myndighederne anbefaler vaccination, og hvorfor de fleste danske forældre tager imod det. Dette bliver sagt af værterne i introduktionen til udsendelsen. Der er ikke tale om, at fokus er sat på en kritisk gennemgang af den statistik, som sundhedsmyndighederne benytter. Statens Serum Institut hører under Ældre- og Sundhedsministeriet og har til opgave blandt andet at overvåge og forebygge infektionssygdomme samt levere tal og statistik til myndighederne på området. Når målet for DR i denne sammenhæng er at skildre myndighedernes indsats, er det en helt relevant kilde at benytte. Hovedkritikken fra klager drejer sig om DRs anvendelsen af statistik fra SSI vedrørende dødsfald som følge af mæslinger.

Klagers påstand er, at DR har overdrevet dødeligheden ved mæslinger i sin grafik i programmet alene ud fra SSI's officielle statistik. Det giver redaktionschef Kirsten Marie Svendsen klager ret i. Det er der foretaget en rettelse på dr.dk i forhold til. Tallet er i perioden 1960 – 1986 1. dødsfald per 12.114. Det oversætter DR i sin rettelse til under ét tilfælde for hver ti tusinde tilfælde af mæslinger.

Klager har i sin første klage også kritiseret, at DR ikke forholder sig mere kritisk til verdenssundhedsorganisationen WHO, som SSI baserer sig på og følger. Ifølge klager er WHO inficeret med lobbyister.

Set i forhold til klagers tema og kritik: Kritisk gennemgang af WHO kunne givetvis være et journalistisk emne, men det er en anden vinkel og historie, end den, som Sundhedsmagasinet har valgt at tage op. Det er Sundhedsmagasinet ret, og magasinet kan ikke klandres for at udelade det aspekt i sit program.

Klager har ligeledes i brev til DR den 2.juli kritiseret Sundhedsmagasinet for, at programmet ikke problematiserer, at SSI sælger egne vacciner. Ligeledes er der tale om en anden vinkel og historie, end den, som Sundhedsmagasinet havde sat sig for at fortælle. Endelig kritiserer klager (i første brev af 5.juni) Sundhedsmagasinet for at ignorere den manipulation, som klager mener, at SSI foretager med statistikken. Ifølge klager (brev af 15.juni 2017 til Sundhedsmagasinet) blander SSI tal fra forskellige lande for overdrive dødsraten i Danmark, Klager skriver: *"Vildledningen kommer, som VaccinationsForum redegjorde for i sidste mail, fordi SSI kan vælge at blande tal fra flere forskellige lande sammen for at sløre, hvor lav dødsraten i Danmark i virkeligheden er. Det er lige præcis, hvad de har gjort i det statistiske materiale, de har sendt til jer. Alternativt har I ikke formuleret jeres forespørgsel til dem præcist nok.*

Læg mærke til, at SSI vælger at tilføje et skel mellem U-lande og andre lande. Det giver indtrykket af, at alle lande, der ikke er U-lande, er nogenlunde ens. Dette er også ekstremt vildledende. Der er ingen sammenligning mellem fx Danmark og Rumænien, selvom SSI har puttet os i samme gruppe som europæiske ikke-U-lande." DR havde valgt et andet udgangspunkt for sit program end en kritisk gennemgang af sundhedsstatistikker internationalt, og det er den præmis, som programmet skal bedømmes på.

Klagers første påstand må afvises. Sundhedsmagasinet fremfører temmelig omfattende de synspunkter, som Vaccinationsforum står for. En væsentlig del af udsendelsen går med det bestyrelsesmedlem fra Vaccinationsforum, der optræder som case. Hun får lov at fremsætte sine bekymringer over MFR-vaccination. Der er ligeledes interview med en forsker fra Kolding, som er kritisk over for selve den måde, som vaccinationerne foregår på og det oplysningsniveau, der er til forældrene. Endvidere er der interview med klager. Hun får fremført en række af de kritikpunkter, som også fremgår af den skriftlige kritik til DR. Herunder tvivlen om nytten af vaccinationer, kritik af WHO med mere. Det grundlæggende misforhold mellem kritik og program er, at klager ønsker, at DR skulle have beskæftiget med helt andre vinkler, end det der var programmets formål. For eksempel lobbyindustriens indflydelse på WHO og videre på nationale myndigheder som Statens Serum Institut. Men det var ikke programmets formål, og når programmet bliver målt på egne præmisser, lever det op til DRs etiske regler. DR har ikke forbrudt sig mod sin egen programetik.

Med hensyn til programmets hovedkritik af statistikbrugen. DRs formål var at vise, at børnevaccinationsprogrammerne har ført til et drastisk fald i dødelighed af mæslinger og andre følgesygdomme. Det dokumenterer SSI-statistikken. Det ville derimod have været kontroversielt og i strid med DRs egne etiske regler, hvis

Sundhedsmagasinet havde tilsidesat den officielle statistik uden at kunne levere dokumentation og evidens for, at den var fejlagtig. Igen må man se på, at programmets formål ikke var en kritik af SSI, men en gennemgang af resultater for børnevaccinationsprogrammet. Det var i sig selv ikke nogen overtrædelse af DRs programetik, at Sundhedsmagasinet valgte den vinkel og benyttede statistik fra SSI. DR har selv erkendt en fejlagtig brug af dele af statistikken, og det er siden rettet.

Det tredje punkt er behandlet. Klager finder interviewet med sig selv for kort, men har valgt ikke at gøre dette til et klagepunkt. Det er derfor ikke kommenteret og behandlet.

Konklusion og sammenfatning

Klager mener, at DR generelt i Sundhedsmagasinet's program om vaccinationer tilsidesatte egne etiske regler om fair behandling, upartiskhed og kritisk holdning til myndighederne, folkeoplysning og grundig research. Det er ikke tilfældet. DR havde valgt en anden vinkel, end klager og klagers forening, Vaccinationsforum, fandt relevant, men der blev i programmet givet god plads til kritiske synspunkter, herunder fra Vaccinationsforum. Klager får ikke medhold i den del af sin kritik. Endvidere fandt klager og Vaccinationsforum, at DR benyttede statistik fra Statens Serum Institut, som var manipulerende og burde have været problematiseret. Det var imidlertid ikke udgangspunktet for DRs program at sætte kritisk lys på sundhedsmyndighedernes statistikgrundlag. Bedømt ud fra sine egne præmisser levede programmet helt op til DRs programetiske standarder ved at bruge Seruminstuttets officielle statistik. DR begik en fejl i programmets grafik over dødelighed af mæslinger, og den har Sundhedsmagasinet rettet på dr.dk's Fejl og Fakta. Klager får heller ikke medhold i dette punkt. Klagen må afvises.

Jesper Termansen, den 23. august 2017

